

Politisk kronik

1. halvår 2001

Af Lars Bille, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Efter regeringen i november 2001 havde gennemført hovedparten af finansloven gennem delaftaler med venstrefløjspartierne, viste den sin manøvremlighed og -dygtighed ved den 24. januar at indgå et omfattende trafikforlig med Venstre, Det Konservative Folkeparti og Centrum-Demokraterne og for enkelte deles vedkommende også med Kristeligt Folkeparti. Forliget indebar, at der over de næste ti år skulle investeres omkring 5,3 milliarder kroner i nye veje og jernbaneprojekter. De borgerlige partier var svært tilfredse med forliget, medens Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten nærmest var rasende, fordi langt hovedparten af pengene skulle gå til en udbygning af det danske motorvejsnet.

Den 18. januar bragte Berlingske Tidende en forsidehistorie om, at en magtkamp i Det Radikale Venstre var i gang. Formålet med magtkampen var ifølge artiklen, at få partiets politiske leder siden 1990, økonomiminister Marianne Jelved, til at trække sig fra posten for at give plads til næste generation af radikale politikere som f.eks. den tidligere landsformand, undervisningsminister Margrethe Vestager og næstformanden i den radikale folketingsgruppe Morten Helveg Petersen. Ifølge avisen var det tidligere udenrigsminister Niels Helveg Petersen, som var bagmanden, idet han over for centralt placerede radikale politikere havde givet udtryk for, at Marianne Jelved burde gå, dels fordi hun efter nederlaget ved euro-afstemningen den 28.

september 2000 ikke længere var den rette til at administrere de danske EU-forbehold og derfor – som han selv havde gjort – allerede da burde være trådt et skridt tilbage, dels fordi hun ikke var den rette til at skaffe partiet fremgang ved det kommende valg.

På det af den radikale gruppeformand Elisabeth Arnold krævede hasteindkaldte pressemøde samme dag lykkedes det ikke Niels Helveg Petersen klart og tydeligt at dementere indholdet af avisartiklen. Han erklærede, at det var helt selvfølgelig, at Marianne Jelved var partiets leder i regeringssamarbejdet, men det efterlod jo det åbne spørgsmål om, hvem der skulle være leder, hvis partiet efter valget ikke var med i regeringen. Desuden dementerede han heller ikke, at han havde argumenteret for, at Marianne Jelved skulle have trukket sig i forbindelse med regeringsrokaden i december 2000. En så erfaren og dreven politiker må have været klar over, at alt andet end et klokkeklart og rent dementi blot ville forstærke offentlighedens opfattelse af, at en magtkamp vitterlig var i gang.

Det var da også pressens vurdering. Den kunne i de følgende dage referere udtalelser fra radikale amtsformænd, som i varierende omfang og med forskellig betoning mente, at tiden var inde til både et lederskifte og/eller et sporskifte, i den forstand at Marianne Jelved stod som inkarnationen af samarbejdet med Socialdemokratiet og dermed svækkede Det

Radikale Venstres muligheder for at spille en mere ubunden rolle i dansk politik med større manøvrerum og plads til radikale markeringer og mærkesager. Derimod var der ingen støtte at hente for at iværksætte et lederskifte i udtalelser fra medlemmer af den radikale folketingsgruppe. Deres udtalelser var alle særdeles kritiske overfor Niels Helveg Petersen, som i øvrigt blev opfordret til fremover at spille med åbne kort.

Umiddelbart reagerede Marianne Jelved på artiklen ved som det eneste at sige »tjah, bum, bum, bum«, hvilket præcist var, hvad Niels Helveg Petersen selv i sin tid havde svaret på et spørgsmål fra en journalist om, hvem han foretrak – Svend Auken eller Svend Jacobsen – som leder af Socialdemokratiet. Men som sagen hastigt udviklede sig i medierne og det radikale bagland, kunne hun ikke nøjes med at bruge dette berømte citat. På et pressemøde allerede den 19. januar erklærede hun derfor utvetydigt, at hun ikke agtede at trække sig før et valg, og at hun desuden var opstillet i en ret sikker kreds og derfor var »til rådighed«, når en ny folketingsgruppe skulle konstituere sig efter folketingsvalget.

Denne indstilling fandt støtte blandt amtsformændene på et møde i partiets organisationsudvalg den 20. januar. Også Niels Helveg Petersen søgte at lægge låg på den offentlige diskussion ved den 23. januar at udsende en pressemeddelelse, hvori han erkendte, at det var hans fejl, at debatten var blevet ført offentligt, og at den havde fået det forløb, den fik. Den vigtige debat om, hvorledes Det Radikale Venstre bedst udnyttede sine muligheder i den kommende valgkamp, var derfor begyndt på et forkert grundlag. Den skulle fortsætte i partiets ansvarlige organer og ikke i pressen og på grundlag af anonyme oplysninger, hed det i meddelelsen. Det gjorde den så, blandt andet i partiets 105 mand store hovedbestyrelse, som holdt ordinært møde den

27. januar på Askov Højskole. Uden dramatik.

Der var stillet et forslag om, at partiets folketingsgruppe formelt hvert år skal vælge den politiske leder. Baggrunden for forslaget var, at når partiet ikke er i regering, er det folketingsgruppens formand, der er den politiske leder. Positionen som politisk leder havde Marianne Jelved imidlertid bevaret efter hun forlod gruppeformandsposten og blev udnævnt til minister i 1993, uden at der i de efterfølgende otte år havde været afholdt et formelt valg. Selvom Marianne Jelved havde tilkendegivet, at hun godt kunne leve med en sådan resolution, blev den forkastet med et meget klart flertal. Et sådant spørgsmål skulle traditionen tro i Det Radikale Venstre vedblive med alene at afgøres af folketingsgruppen, ikke landsorganisationen. I den givne situation kunne det imidlertid vanskeligt tolkes som andet end en klar støtte til hende. En anden resolution udtalte en klar tilslutning til, at partiet skulle pege på Poul Nyrup Rasmussen som statsminister, »hvis der blev udskrevet valg i dag«, samt til Marianne Jelved som parlamentarisk leder af partiet. Den blev vedtaget med 103 stemmer mod 2. Alt i alt en klar opbakning til Marianne Jelved frem til folketingsvalget.

Hvad der ville ske herefter ville nemlig i høj grad blive bestemt af, hvordan partiet klarede sig. Det var fremgået meget tydeligt af flere af indlæggene i den offentlige debat. Den havde vist, at der efterhånden var flere, der satte spørgsmålstegn ved det betimelige i et fortsat samarbejde med Socialdemokratiet. Den havde også vist, at der var delte meninger om Marianne Jelveds fortsatte muligheder for at skaffe partiet fremgang på vælgerarenaen.

Den 23. februar var det igen de radikale, der påkaldte sig de store overskrifter. I et interview i Weekend Avisen havde den ny udnævnte udviklingsminister Anita Bay Bunde-

gaard gjort sig til talsmand for, at FN's flygtningekonvention skulle ændres, så mennesker der flygtede fra fattigdom skulle kunne få asyl. Idéen blev omgående afvist af udenrigsminister Mogens Lykketoft, hendes eget parti såvel som af de andre partiers ordførere. Alligevel opretholdt hun forslaget med den erklærede hensigt at fastholde en diskussion om, hvad der burde gøres ved det stigende antal fattigdomsflygtninge, der illegalt rejste til Europa. Hun fik i den forbindelse sagt, at man da godt kunne håbe på at nogle af dem druknede på vejen, og at det lidt var det Venstre, Det Konservative Folkeparti og Dansk Folkeparti gjorde. Men de druknede altså ikke alle sammen. Derfor var der et problem, man måtte forholde sig til, når flygtningene stod i Europa. Den bemærkning fik for alvor de tre nævnte partier op af stolene og til at kræve en klar og utvetydig undskyldning enten fra hende selv eller fra statsministeren. En ministerstorm kunne ikke udelukkes. Den 27. februar blev så dagen hvor Anita Bay Bundegaard måtte igennem en times sagte offentlig ristning i Folketingets spørgetid. Den uforbeholdne undskyldning blev givet samtidig med, at udviklingsministeren gentagne gange måtte erklære, at hun blot havde luftet en løs tanke, som hun havde forladt igen. Lektionen blev lært: Der er himmelvid forskel på at være medlem af en radikal diskussionsklub og debatredaktør på Politiken og så minister. Som minister kan man – desværre – ikke tillade sig at tænke højt, og da slet ikke om kontroversielle emner.

Sagen skadede dog tilsyneladende ikke Anita Bay Bundegaard blandt radikale partimedlemmer i Holstebro-kredsen, idet hun den 23. april blev valgt som partiets folketingskandidat med 32 stemmer mod 30 til den lokale kandidat, landmand Kristian Jessen. Men nogen overbevisende sejr var det ikke. Den lokale modstand mod, hvad der betragtedes som styring fra ledelsen i København, var udtalt.

Medens denne kandidatopstilling kun påkaldte sig beskeden landsdækkende opmærksomhed, var der anderledes debat og mediebevågenhed om opstillingen af Det Radikale Venstres folketingskandidater i København. Anledningen var, at den 22-årige Mona Sheikh, som efter et medlemskab af Centrum-Demokraterne kun havde været medlem af Det Radikale Venstre i et par måneder, søgte opstilling som partiets folketingskandidat i den sikre Østre Storkreds. Hun var samtidig aktivt medlem af Women Youth League, som var en underafdeling af den internationale fundamentalistisk orienterede muslimske organisation Minhaj-ul-Qu-ran (Koranens Vej), der har base i Pakistan. Det rejste spørgsmålet, om et medlemskab af denne organisation, hvis idégrundlag og politiske målsætning var endog meget forskellig fra Det Radikale Venstres synspunkter og politik, var foreneligt med det at være radikal folketingskandidat.

Diskussionen herom krystaliseredes især om Mona Sheikh's stilling til dødsstraf. Hun havde i interviews med pressen udtalt sig på en sådan måde, at der var tvivl om, hvorvidt hun betingelsesløst og kategorisk tog afstand fra dødsstraf. Også hendes udtalelser om holdningen til arrangerede ægteskaber og registrerede partnerskaber mellem homoseksuelle gav anledning til diskussion i partiet. Dertil kom, at flere fandt, at deres kendskab til Mona Sheikh såvel som hendes kendskab til radikal politik og politisk kultur ikke var tilstrækkelig efter kun et par måneders medlemskab af partiet. Nogle udtrykte sågar frygt for, at det traditionelt tolerante og frisindede parti blev brugt som en trojansk hest til fremme af fundamentalistiske islamiske holdninger. De henviste til, at andre med tilknytning til den samme muslimske organisation på det seneste var blevet aktive i partiet. Således var Tanwir Ahmed, tidligere medlem af Socialdemokratiet, opstillet til borgerrepræsentationen i København og Babar Baig opstillet til kommunalvalget i Brøndby. Selv tilkendegav

de unge muslimer og med dem en række repræsentanter for indvandrerorganisationer, at de blev udsat for en urimelig og unuanceret hetz, der skadede integrationspolitikken og partiets image som et indvandervennligt parti.

Den 30. maj afholdtes generalforsamlingen i den radikale vælgerforening i København og Frederiksberg, hvor opstillingen af folketingskandidater skulle afgøres. Normalt plejede der at være et fremmøde på omkring 70 til 80 medlemmer, men denne gang var der omkring 200 tilstede. Mona Sheikh blev ikke opstillet, men i stedet valgt ind i vælgerforeningens hovedbestyrelse. Hermed kunne begge parter lære hinanden bedre at kende, hed det. Den radikale spidskandidat i Østre Storkreds blev Naser Khader. Babar Baig meddelte den 30. maj, at han af hensyn til partiet trak sig som radikal byråds kandidat i Brøndby.

Politik handler om fastsættelsen og fordelingen af værdier i et samfund. Diskussioner om disse værdier kunne det stundom være svært at få øje på i de oftest meget sparsomt besøgte opstillingsmøder i partierne. Ud fra et demokratisk synspunkt er det endog meget beklageligt, netop fordi partiernes opstilling af kandidater til kommunal-, amtsråds- og folketingsvalg er en nøgelfunktion i det repræsentative demokrati. Her afgøres det, hvem vælgerne har at vælge imellem på valgdagen. Derfor var diskussionen i Det radikale Venstre en meget velkommen påmindelse om opstillingsmødernes vigtighed og om, at politik ikke kun handler om hvem der skal have 25 øre mere eller mindre, men grundlæggende om hvilke basale værdier, der ønskes fremmet i udformningen af samfundet. Sløvhed, passivitet og rutine i forbindelse med kandidatopstillingerne er ikke fremmede for parti- og folkestyrets legitimitet. Vurderet på den baggrund var diskussionerne i Det Radikale Venstre en velkommen vitaminindsprøjtning.

Den megen virak dette halvår bød på for Det Radikale Venstre påvirkede ikke tilslutning til partiet i meningsmålingerne i hverken opad- eller nedadgående retning. Den lå ret konstant på omkring fire til fem procent. Derimod oplevede Centrum-Demokraterne et jævnt fald, og i en Gallup-måling i slutningen af april kom partiet ikke op over spærregrensen på to procent. Det udløste en for dette parti meget usædvanlig offentlig kritik af partiets leder Mimi Jakobsen fremsat af en række amtsformænd. Hun blev beskyldt for stort set ikke at have markeret partiets politik i offentligheden og for at have forsømt sit partiarbejde til fordel for arbejdet som generalsekretær i Red Barnet. Det blev af de få aktive medlemmer, som partiet har, opfattet som stærkt demoraliserende. Således havde hun ikke vist sig i sin kreds i et års tid og havde endog ikke været til stede, da hun blev opstillet til Folketinget. En eksemplarisk illustration af, at automatikken og rutinen havde erstattet et engagement i medlemsplejen og en forpligtelse fra det politiske lederskab til at præge den politiske meningsdannelse blandt græsrodderne.

På et hasteindkaldt hovedbestyrelsesmøde den 5. maj blev der talt ud om tingene. Mimi Jakobsen ville fortsat bestride posterne som både partileder og generalsekretær for Red Barnet, men lovede at blive mere synlig i den offentlige debat. Hendes stilling som partileder var ubestridt – hvad skulle partiet i øvrigt ellers gøre? – men der var kommet et par alvorlige ridser i lakken og frustrationen i partiorganisationen var blevet stillet offentligt til skue. Begge dele kunne godt gå hen og blive et problem for partiet i en kommende valgkamp.

Udlændingepolitikken var også i dette halvår et af de temaer, der stod højt placeret på den politiske dagsorden, både hos politikerne og hos vælgerne. Og det var generelt stramninger, det handlede om, hvilket ofte gav anledning til rivninger mellem regeringspartierne.

Venstres folketingsgruppe havde den 6. februar en drøftelse af partiets udlændingepolitik, som udmøntede sig i, at gruppen den 22. februar godkendte fremlæggelsen af 22 beslutningsforslag til stramninger af familiesammenføringsreglerne samt en kraftig opstramning på asylområdet. Efter mødet den 6. februar sagde Anders Fogh Rasmussen, at Venstre ville arbejde for, at udlændingepolitikken blev tilrettelagt således, at EU oprettede fælles flygtningelejre i nærområderne, og at adgangen til at søge om asyl i de enkelte lande skulle ske fra sådanne lejre. Det var sådan et forslag Birthe Rønn Hornbech var kommet i stærk modvind med internt i partiet i marts 2000, og som Anders Fogh Rasmussen dengang havde karakteriseret som luftigt, meget teoretisk og hypotetisk (se Økonomi og Politik, nr.3, 2000, side 74). Nu var det blevet slået fast, at det var Venstres officielle politik.

På samme møde blev det også vedtaget, at Venstre trods partiets stærke ønske om at afskaffe de fire danske EU-forbehold, alligevel ville benytte sig af det retlige forbehold, hvis EU blev enige om nogle fælles regler for familiesammenføring, som var lempeligere end dem, Danmark havde vedtaget. Dermed blev partiets EU-ordfører Charlotte Antonsen klart desavoueret, idet hun tidligere havde sagt, at fordi afskaffelsen af forbeholdene var vigtigere for Venstre end fastholdelsen af en stram udlændingepolitik, ville Venstre ikke benytte sig af det retlige forbehold. De andre EU-lande ville desuden ikke se med forståelse på, at Danmark førte en *à la carte* politik og gik enegang. Disse synspunkter havde også Det konservative Folkepartis ordfører Lene Espersen givet udtryk for, men også de konservative ændrede standpunkt. Som et yderligere led i den almindelige forvirring vedrørende EU-forbeholdene tilkendegav Socialistisk Folkeparti, at det ikke ville bruge forbeholdet, men derimod tilslutte sig fælles EU-regler på udlændingeområdet, når og hvis de engang kom. Regeringspartierne tol-

kede Venstres og Det Konservative Folkepartis ændrede holdninger, som et udtryk for, at de åbenbart hellere ville tækkes Dansk Folkeparti end at fastholde deres hidtidige politik vedrørende forbeholdene. Både Centrum-Demokraterne og Kristeligt Folkeparti tog afstand fra 22-punkts udspillet, som de betragtede som et helt uegnet grundlag for en eventuelt kommende firkloverregerings udlændingepolitik.

På baggrund af Venstres og Det Konservative Folkepartis erklærede interesse i og konstante krav om at stramme op på asylområdet, kom det som en endog stor overraskelse for regeringspartierne, at de to partier ikke ville medvirke til vedtagelsen af regeringens forslag om at øge adgangen til frihedsberøvelse af asylansøgere, der var småkriminelle og/eller modarbejdede deres sagsbehandling ved eksempelvis at udeblive fra møder med myndighederne. Deres begrundelse var dels, at stramningerne ikke var så væsentlige, at de betød noget, dels at ordlyden om at bruge Sandholmløjren til asylfængsel skulle tages ud af lovteksten, fordi det greb ind i det kommunale selvstyre og pålagde Allerød Kommune 60 nye sikrede pladser i Sandholmløjren.

Det viste sig at være meget svært at forklare denne holdning over for offentligheden, hvilket Det konservative Folkeparti da også erkendte. Uden på forhånd at have taget Venstre med på råd fremsatte den konservative ordfører John Vinther derfor den 28. maj et kompromisforslag, som indebar, at Sandholmløjren blev strøget fra lovteksten, men at indenrigsministeren i stedet fik en bemyndigelse til at forhandle med kommunerne, herunder selvfølgelig også Allerød Kommune. Hermed faldt sagen på plads, og den 1. juni kunne lovforslaget vedtages, idet kun Socialistisk Folkeparti, Dansk Folkeparti og Enhedslisten stemte imod, med vidt forskellige begrundelser forstås. En ikke uvæsentlig biomstændighed ved det konservative initia-

tiv var givetvis, at partiet ikke ønskede at fremstå som et fuldstændigt passivt vedhæng til Venstres taktiske spil mod regeringen. Det Konservative Folkepartis behov for selvstændige markeringer var mærkbar grundet i den stilstand, der var i tilslutningen til partiet i diverse meningsmålinger og den placering partiet havde i offentlighedens øjne som juniorpartner i VK-samarbejdet.

Udviklingen i meningsmålingerne blev nemlig fulgt med en – om muligt – endnu større opmærksomhed af partierne, end det normalt er tilfældet, fordi udskrivelsen af et folketingsvalg konstant lå som en mulighed/trussel halvåret igennem. Partiernes adfærd, initiativer og udspil skal derfor alle vurderes på den baggrund. På sæt og vis var valgkampen allerede i gang, og hvilke temaer og hovedstrategier de to hovedmodstandere, Socialdemokratiet og Venstre, ville koncentrere sig om fremgik blandt andet af Poul Nyrup Rasmussens og Anders Fogh Rasmussens indlæg på det traditionsrige radikale nytårstæвне på Nyborg Strand den 7. januar. Her karakteriserede Poul Nyrup Rasmussen i skarpe vendinger Venstres økonomiske politik med skattestop og udlicitering som en casinoøkonomi, der ville føre til et sammenbrud af den nordiske velfærdsmodel. Anders Fogh Rasmussen fremhævede i et lige så uforsonligt tonefald nødvendigheden af et skattestop, af nytænkning og af effektivisering af den offentlige sektor ved blandt andet at give borgerne flere frie valgmuligheder og gennemføre omfattende udliciteringer af offentlige opgaver. Desuden angreb han Det radikale Venstres leder Marianne Jelved for at have bundet partiet til troskab til Socialdemokratiet indtil 2010. Hvis det var ment som et frieri fra venstrelederen til de radikale om at skifte side i dansk politik, blev det prompte afvist af Marianne Jelved. Senere fik hun dog problemer (se ovenfor) med at overbevise dele af sit bagland om, at der ikke var tale om en så lang bindingsperiode. Den gjaldt indtil videre kun frem til og med næste fol-

ketingsvalg. Der var efter hendes opfattelse ikke for nuværende et andet fristende og realistisk alternativ.

Skattespørgsmålet kom til at spille en fremtrædende rolle i halvårets politiske debat på to måder. Den ene var, at flere af partierne fremsatte forslag til en skattereform. Den anden var, at Venstres løfte om et skattestop kom til at indgå som et centralt element i den løbende polemik, der hurtigt udviklede sig til at blive et spørgsmål om troværdighed i politik.

Den 2. februar offentliggjorde Det Konservative Folkeparti med titlen »Mindre skat – flere i arbejde« et udspil til en skattereform. Hovedelementerne i udspillet var afvikling af mellemskatten over fire år, nedsættelse af ejendomsværdiskatten, afskaffelse af fradragsretten for faglige kontingenter, beregning af dagpenge efter årsindkomstmodellen, udvidelse af ungeindsatsen, en beskæring af u-landsbistanden fra 1 procent til 0,75 procent af bruttonationalindkomsten samt, at væksten i det offentliges forbrug skulle holdes nede på 0,5 procent årligt. Udspillet fandt absolut ingen støtte, hverken hos Venstre, midterpartierne eller regeringspartierne. Centrum-Demokraternes leder Mimi Jacobsen karakteriserede det som helstøbt nonsens, og Kristeligt Folkepartis leder Jann Sjursen mente, det var en kæp i hjulet for arbejdet for en borgerlig regering. Venstres skatteordfører Mariann Fischer Boel afviste alle forslagene. Venstre ville ikke love noget, det ikke var sikker på, det kunne holde. Egentlige skattelettelser var derfor ikke for nuværende Venstres politik. Derimod var det realistisk og troværdigt at gennemføre et stop for stigninger i skatter og afgifter. Det løfte kunne holdes. Skatteminister Frode Sørensen betegnede udspillet som utiltalende, fordi det efter hans opfattelse ramte de økonomisk svageste i samfundet. Han anså dog forslaget for at være en gave fra himlen, fordi alle nu

klart kunne se forskellen på regeringen og det borgerlige alternativ.

Den 21. februar fremsatte Enhedslisten et skatteudspil, der ville flytte rundt på 19 milliarder kroner og sikre en skattelettelse for de lavestlønnede og en skattestigning for de højerelønnede. Selvom forslaget bevidst var rensset for forslag, som Enhedslisten på forhånd mente ville støde på modstand fra regeringspartierne, blev det dog afvist af dem begge. Også Socialistisk Folkeparti fandt, at det var for barsk, at så mange ifølge forslaget skulle betale topskat. Normalt har et skatteforslag fra et venstrefløjsparti ikke påkaldt sig den store politiske opmærksomhed, men nu var Enhedslisten blevet deltager i det seneste skatteforlig – Pinsepakken – hvorfor det bestemt ikke var uinteressant for de andre partier og vælgerne at vide, hvilke forslag partiet havde, når eller hvis skatten igen skulle forhandles ved forligets udløb.

At der var stor interesse om det skatterefor-forslag Det Radikale Venstre offentliggjorde den 5. april var der derimod ikke noget usædvanligt i. Partiet havde haft afgørende indflydelse på skattereformerne i 1987, 1994 og 1999 og ville efter al sandsynlighed også være en central aktør i en eventuelt kommende skattereform. Hovedlinien i det forslag, partiet nu fremlagde, var, at skatten på arbejde skulle sænkes i form af en lavere margi-nalskat for alle indkomstgrupper. Hele regel-værket skulle saneres og forenkles, så det blev nemmere for borgerne at forstå skattesystemet. Endelig skulle der være en ordentlig fordelingsprofil i den forstand, at dem der tjente mest, også var dem, der skulle betale mest i skat. I alt ville der som en konsekvens af forslaget blive flyttet om på 57 milliarder kroner.

Forslaget blev relativt positivt modtaget af den borgerlige opposition. Især hæftede de sig ved, at forslaget indeholdt en afskaffelse af fradragsretten for faglige kontingenter, li-

gesom det opererede med en budgetforbedring på fire milliarder kroner opnået gennem en effektivisering af den offentlige sektor. At forslaget også indeholdt en skattenedsættelse for arbejdsindkomst fandt de konservative kun positivt. Men det, de især fandt interessant, var, at nogle af forslagene bestemt ikke var, hvad den socialdemokratiske regeringspartner ønskede. De borgerlige valgte at opfatte og at fremstille forslaget som et led i de radikales frigørelse fra Socialdemokratiet, ja Venstres skatteordfører Mariann Fischer Boel fandt ligefrem, at der var tale om en krigserklæring til Socialdemokratiet. Meldingerne herfra bekræftede da også, at de to partier var uenige om væsentlige dele i forslaget, så som bortfaldet af fradraget for faglige kontingenter, stigende benzinpriser og øget skat til boligejere. Men Socialdemokratiet ville ikke, som det diplomatisk blev udtrykt, forhindre et andet parti i at begynde en skattepolitisk debat. Selv havde Socialdemokratiet ingen aktuelle planer om at fremkomme med et skatteudspil. Skatteminister Frode Sørensen havde i februar nedsat et ekspertudvalg, der skulle kulegrave hele skattesystemet. Det udvalg skulle have lov til at gøre sit arbejde færdig, og de forskellige udspil, der var fremsat, kunne indgå i udvalgets arbejde.

For mangen en skatteyder/vælger kunne det nok være vanskeligt at gennemskue og/eller bare i nogen grad i detaljen at forstå de mange forslag og udspil, endsige deres samfunds-økonomiske konsekvenser. Nemmere blev det ikke af, at heller ikke de økonomiske eksperter var enige. Således var der stort set gennem hele halvåret en veritabel talkrig mellem regeringen og den borgerlige opposition om realismen i og de økonomiske konsekvenser af den fremskrivning af dansk økonomi finansministeriet på regeringens vegne havde foretaget med titlen »En holdbar fremtid – Danmark i 2010« på den ene side og Venstres løfte om et skattestop på den anden.

Når det nu forholder sig sådan, at økonomi-

ske fremskrivninger ikke er en eksakt videnskab på linie med naturlovene, men er baseret på bestemte forudsætninger, som kan ændres politisk og/eller af udviklingen i den internationale økonomi, kommer en sådan debat om, hvem der har »ret« eller »uret« i høj grad til at hvile på vælgernes vurdering af, hvem der formår at fremstå mest troværdig, sådan i al almindelighed. Derfor fulgte der i kølvandet på talkrigen en skarp citatkrig, hvor de to statsministerkandidater gensidigt citerede hinandens historiske udtalelser og løftebrud, alt med det lidet noble formål på at beklikke dens andens troværdighed.

Siden efterlønsreformen i 1998 havde Poul Nyrup Rasmussen haft et alvorligt troværdighedsproblem, hvilket Venstre ikke havde undladt at erindre befolkningen om med passende mellem. Nu blev Anders Fogh Rasmussen konfronteret med de meget markante meninger, han havde givet udtryk for i sin bog fra 1993 »Fra socialstat til minimalstat«. Hvad der stod heri, var efter Socialdemokratiets opfattelse Venstres egentlige mål, og alt andet var blot taktik og strategi for at komme til magten. Siden den socialdemokratiske partitops møde i Havnsø i november 2000, havde partiet iværksat en nedslidningsstrategi, som bestod i, at det ved hjælp af helt konkrete eksempler ville forsøge at afsløre, at Venstres politik førte til noget helt andet, end det Venstre selv hævdede. Efter socialdemokraternes opfattelse ville Venstres skat-testoppolitik ikke kunne gennemføres uden, at den danske velfærdsmodel ville lide alvorlig skade. Ved stedse at fremhæve dette var hensigten gennem et langt sejt træk gradvist at få overbevist vælgerne om, at Venstres politik var falsk, urealistisk og utroværdig.

Således karakteriserede regeringspartierne da også i første omgang det udspil, Venstre fremkom med i begyndelsen af maj måned om en forlængelse af barselsorloven til ét år. Socialdemokratiets gruppeformand Jan Pe-

tersen fandt, at Venstre manglede at pege på, hvor pengene skulle komme fra, hvorfor Venstre, hvis det fik regeringsmagten, enten måtte reducere løfterne eller bryde løftet om skattestop. Dette benægtedes selvfølgelig af Venstres finansordfører Thor Pedersen.

At Venstre havde fremsat udspillet lige netop på det tidspunkt var givetvis ikke en tilfældighed. Christiansborg var nemlig tyk af valgrygter, og et forslag til forbedring af børnefamiliernes vilkår kunne styrke Venstres velfærdspolitiske image i en valgkamp. Årsagen til, at valgrygterne nu var mere intense og vedvarende, skyldtes, at der skulle afholdes en forespørgselsdebat den 15. maj om dansk økonomi frem til 2010. Det lidt usædvanlige ved dette var, at det var regeringspartierne selv, og kun dem, der havde anmeldt forespørgslen til økonomiminister Marianne Jelved og finansminister Pia Gjellerup. Det blev af de mange kandestøbere tolket derhen, at de hermed havde givet statsministeren en lejlighed til under debatten – og eventuelt med et godt afsæt i den – at udskrive valget. Dertil kom, at en meningsmåling fra Gallup offentliggjort i Berlingske Tidende sidst i april for første gang havde vist et flertal for regeringen og dens støttepartier. Flertallet var det mindst mulige og skyldtes først og fremmest stemmespild blandt de borgerlige vælgere, idet hverken Centrum-Demokraterne eller Kristeligt Folkeparti kom over spærregænsen. Det kunne godt friste statsministeren til at udskrive valget.

Han erklærede imidlertid på sit ugentlige pressemøde, kun en time inden debatten gik i gang i folketingsalen, at der ikke ville blive udskrevet valg den dag. Alligevel blev det en endog usædvanlig lang debat, hvis indhold i alt væsentligt var en reprise af de foregående måneders debat, dog med knap så mange tal, men i stedet med en klarere betoning af de rent holdningsmæssige forskelle. Debatten fungerede som en art generalprøve på valgkampen, på nær at de to statsministerkandi-

dater Poul Nyrup Rasmussen og Anders Fogh Rasmussen ikke tog ordet under debatten. Det var partiernes officerer og menige, der i tur og orden efter de forudlagte planer blev sendt på talerstolen med hver deres specialmission. Hovedtemaerne i debatten var skattestop, udlicitering, ældrepleje, sygehuse og barselsorlov.

Den spænding, der efter statsministerens »aflysning« af valget på pressemøde trods alt var tilbage i debatten, bestod i, hvorledes Enhedslisten ville stemme, når regeringspartierne foreslog til udtalelse skulle til afstemning. Enhedslisten havde under debatten været ret så kritisk over for regeringen, som den beskyldte for selvros og manglende resultater med hensyn til at mindske ulighederne i samfundet. For regeringen ville det være en pinlig udgang på debatten, hvis et af de partier, der indgik i dens parlamentariske grundlag, ikke ville støtte dens udtalelse. De mange korridorsamtaler med medlemmer af Enhedslistens folketingsgruppe resulterede i, at finansminister Pia Gjellerup fra Folketingets talerstol erkendte, at uligheden i samfundet »statistisk set« var vokset i Poul Nyrup Rasmussens regeringsperiode. Hun gav også et tilsagn om, at regeringen ville forpligte sig til at gøre noget for de svageste grupper i den kommende tid. Dermed havde regeringen blandt andet forpligtet sig til at være lidt rundhåndet i de forstående forhandlinger med amterne og kommunerne om deres økonomi for det kommende år. De forvaltede jo mange af de ordninger, der berørte de svageste grupper. Med disse indrømmelser i hus undlod Enhedslisten (og Centrum-Demokraterne) at stemme, og regeringens udtalelse blev vedtaget med regeringspartierne og Socialistisk Folkepartis stemmer. Resten af partierne stemte imod.

Det var under debatten den 15. maj blevet klart for regeringspartierne, at deres afvisende holdning til Venstres forslag om en forlængelse af barselsorloven ikke var holdbar.

Der var nemlig tilslutning til en forlængelse under en eller anden form fra de andre partier. Regeringen havde ganske enkelt ikke råd til at være i defensiven på dette centrale velfærdspolitiske område på et tidspunkt, hvor den netop ønskede at stå som velfærdsordningernes garant og forkæmper imod Venstre. Derfor bebudede statsminister Poul Nyrup Rasmussen allerede den 18. maj, at regeringen i forbindelse med efterårets finanslovsforhandlinger en reform af hele børnefamiliepolitikken, herunder en forlængelse af barselsorloven. Der var herefter et meget bredt politisk flertal for en forlængelse. Der var dog langt fra enighed om, hvorledes den skulle finansieres, om dens konkrete udformning, endsige om hvorvidt et vist antal måneder skulle bindes til brug af faderen. Der blev således knyttet et køns- og ligestillingspolitisk spørgsmål til sagen. Det komplicerede den yderligere, idet uenigheden herom gik på kryds og tværs af partierne såvel som internt i de enkelte partier.

Efter den lange debat om dansk økonomi, var det vanskeligt for partierne blot 14 dage efter at mobilisere den store entusiasme under afslutningsdebatten den 31. maj. Hovedtemaerne var skat, udlændinge og private sygeforsikringer, hvor især Venstre kom i defensiven og måtte forsvare sig mod angreb fra regeringspartierne og Socialistisk Folkeparti for dets tilslutning til den type forsikringer og for dets synspunkt om frit sygehusvalg, og at pengene skulle følge patienten. To af venstres folketingsmedlemmer, hvoraf den ene var partiets sundhedspolitiske ordfører Jørgen Winther, havde i Århus amtsråd et par dage før stemt for at fratage gravide kvinder deres frie valg med hensyn til, på hvilket sygehus de ville føde. Det frie valg havde nemlig medført, at de gravide i stort tal havde valgt Skejby Sygehus frem for Grenå Sygehus, hvis fødeafdeling derfor nærmest stod tom. Den udvikling kunne amtsrådet ikke acceptere, og derfor afskaffedes det frie valg for de gravide med venstrefolkens tilslutning. Fri-

stelsen til at bruge en sådan lækkerbiskken kunne regeringspartierne selvfølgelig ikke modstå. Regeringspartierne brugte også flittigt, at Venstres borgmester i Trehøje Kommune ville tegne en sygeforsikring for kommunens erhvervsaktive borgere. Venstres politiske ordfører Ulla Tørnæs måtte derfor gentagne gange svare på, hvordan Venstre kunne støtte en ordning, som satte de ikke-erhvervsaktive, for eksempel ældre, børn, handicappede, bagest i sygehuskøen.

Endnu en gang lykkedes det Enhedslisten at udnytte situationen. Tidligt i debatten fremsatte partiet et forslag til vedtagelse, som indeholdt en opfordring til regeringen om at forkorte sagsbehandlingstiden og få forbedret indkvarteringsforholdene for asylansøgere. Risikoen for, at regeringen ville komme i mindretal, blev af taktiske grunde holdt åbent af oppositionen under hele debatten. Regeringen fremsatte derfor til sidst et eget forslag til vedtagelse, som i alt væsentligt imødekom Enhedslistens ønsker. Da Enhedslisten herefter meddelte, at den kunne støtte dette forslag, blev det vedtaget med dens, Socialistisk Folkeparti, Centrum-Demokraterne, Kristeligt Folkeparti og regeringspartiernes stemmer. Venstre og Det Konservative Folkeparti undlod at stemme, medens Dansk Folkeparti og et par løsgængere stemte imod. To gange inden for 14 dage var regeringens afhængighed af den yderste venstrefløj dermed blevet tydeligt demonstreret. Det bekom Venstre og Det konservative Folkeparti særdeles godt.

I det hele taget var det et interessant træk ved den parlamentariske udvikling, at flertalsmulighederne nu i realiteten blev dikteret af yderpartierne, når fronterne blev trukket skarpt op mellem regeringen og oppositionen. Kun 15 år tidligere ville hverken en regering eller et regeringsalternativ have accepteret, at partier, der var placeret yderst i hver sin ende af det politiske spektrum, fik afgørende indflydelse på den førte politik. Regeringen var afhængig af Enhedslistens

støtte, og en eventuelt kommende borgerlige regering ville, i hvert fald sådan som meningsmålingerne aktuelt tegnede sig, blive afhængig af Dansk Folkepartis støtte. Derfor knyttede der sig løbende i halvåret stor interesse til hvilke meldinger, der kom fra de kanter.

På Enhedslistens årsmøde den 31. marts til 1. april var tonen blevet skærpet over for Socialdemokratiet, som modtog megen kritik for at være gået alt for langt med hensyn til udlistering, stramninger på udlændingeområdet, udbygning af motorveje og tvangsaktivering af ledige. Selvom ældrepakken, som partiet havde indgået forlig med regeringen om i efteråret 2000, havde indeholdt positive elementer med blandt andet varmehjælp for pensionisterne, havde finansieringen haft uheldige konsekvenser for f.eks. lærlinge. Derfor ville partiet fremover have fuld klarhed over de økonomiske konsekvenser af alle forlig partiet indgik med regeringen. Det kunne besværliggøre forligsarbejdet. I det hele taget var der en ikke ringe opposition i partiet imod at deltage i for mange forlig på det parlamentariske plan, en modstand der især var koncentreret i partiets hovedbestyrelse. Facit på landsmødet blev dog, at hovedfjenden trods alt stadig var en borgerlig regering. Partiet ville betingelsesløst pege på Poul Nyrup Rasmussen som statsminister, men partiet ville til gengæld ikke love ham noget som helst, som det så kryptisk blev formuleret af Frank Aaen. En vigtig organisatorisk beslutning på landsmødet var, at partiet ville oprette en ungdomsorganisation – Socialistisk Ungdom – de rød-grønne – ved en sammenslutning af Enhedslistens Ungdomsnetværk, Rebel og muligvis Rød Ungdom.

På Socialistisk Folkepartis landsmøde den 11.- 13. maj, hvor Holger K. Nielsen kunne fejre 10-års jubilæum som partiformand, var der mod sædvane ikke mange kritiske røster mod Socialdemokratiet. Partiet ønskede i stedet at markere en egen profil med hovedvæg-

ten på velfærdspolitikken i stedet for at harpe på Socialdemokratiet. En fire-årig handlingsplan for velfærdssamfundets udvikling på godt 11 milliarder kroner blev vedtaget. Den indeholdt blandt andet en afvikling af ventelisterne på sygehusene, en garanti for børnepasning og plejehjemsplads, oprustning af uddannelse, bedre mad og rengøring på sygehuse og skoler, bedre hjemmehjælp og meget andet. Finansieringen skulle ske gennem omfattende nedskæringer i forsvaret, nedlæggelse af hjemmeværnet, effektivisering af det offentlige samt stigende afgifter herunder en aktieomsætningsafgift. Her var der bestemt ikke tale om skattestop endsige skattelettelse, men om en overbevisning om, at vælgerne er villige til at betale for velfærden, når blot de ved, hvad den koster, og at de får noget for pengene. Velfærdstemaet skulle være det helt afgørende tema i den kommende valgkamp.

Udlændingespørgsmålet kom noget uventet til at overskygge velfærdsdebatten på landsmødet. Holger K. Nielsen havde i et interview i Berlingske Tidende forud for landsmødet sagt, at venstrefløjen havde været for dårlig til at anerkende, at der var reelle problemer med etniske mindretal i visse boligområder, at partiet havde været for arrogant og nedladende over for de danske, der var bekymrede over indvandringen, og at det var en af hans partis opgaver at komme med klare bud på løsninger, såsom krav om, at udenlandske børn skulle lære dansk før de begyndte i første klasse. Disse udtalelser blev han kritiseret stærkt for af flere talere, som beskyldte ham for at have overtaget højrefløjens retorik. Han måtte derfor indkassere det nederlag, at det afsnit i partiets valgudtalelse om udlændingepolitikken, som oprindeligt var fremlagt af ledelsen, blev nedstemt og erstattet af en andet, hvor fordømmelsen af højrefløjens og regeringens stramme kurs i udlændingepolitikken stod i centrum.

Partiformanden og formanden for folketingsgruppen Jes Lunde led også nederlag, da et

forslag om at give gruppeformanden fast plads i partiets forretningsudvalg blev nedstemt trods partiformandens varme anbefaling. I stedet blev det vedtaget at udvide forretningsudvalget fra ni til elleve medlemmer. Når afstemningerne på landsmødet og i hovedbestyrelsen i foråret 2000 (se Økonomi og Politik nr. 3, 2000 side 82) erindres, kunne denne afstemningen vanskeligt tolkes på anden måde end som et udtryk for mistillid til Jes Lunde. Følgelig drog han konsekvensen. Den 16. maj meddelte han, at han forlod Folketinget for at blive direktør for miljø og teknik i Nordjyllands Amt fra den 1. oktober 2001. Hermed åbnedes der igen op for spekulationer om en magtkamp i partiet mellem de såkaldte fornyere og venstrefløjen. Hvis en sådan magtkamp fandt sted foregik den i hvert fald uden for mediernes søgelys. Den 6. juni valgtes en af partiets veteraner Aage Frandsen til ny gruppeformand samtidig med, at både Margrethe Auken og Jørn Jespersen fik plads i gruppebestyrelsen. Dermed var der politisk signaleret balance. Som ny finansordfører valgtes Ole Sohn.

Forløbet af de to venstrefløjspartiets landsmøder, deres senere meldinger og konstitueringer viste, at der ikke var nogen tvivl om, at de to partier ville pege på Poul Nyrup Rasmussen som statsminister efter et valg. Men med de udgiftsoffensive udmeldinger de også var kommet med, kunne det blive meget problematisk for regeringen at komme igennem med en finanslov til efteråret, der ud fra dens egen opfattelse ville bevare den samfundsøkonomiske balance og dermed det image af økonomisk ansvarlighed, som regeringen med megen møje bevidst havde søgt at opbygge siden 1993.

Som oftest afgøres regeringsdannelsen dog af midterpartierne i dansk politik. Af disse havde Det radikale Venstre bundet sig til at fortsætte samarbejdet med Socialdemokratiet, i hvert fald frem til og med næste folketingsvalg. Kristeligt Folkeparti havde vedva-

rende erklæret, at det ville pege på en borgerlig regering. Om partiet selv ville deltage i en sådan regering var mere tvivlsomt. Her var partiets krav indførelsen af ét års barselsorlov, garantier mod nedskæringer i ulandsbistanden, og at voldsomme stramninger på udlændingepolitikken ikke skulle gennemføres sammen med Dansk Folkeparti. En stor skattereform var der ikke behov for, men nok et skattestop, hvis det vel at mærke blev forvaltet smidigt. Disse synspunkter blev der ikke ændret på under partiets landsmøde den 11.-12. maj, selvom miljøpolitikken efter en del delegeredes opfattelse skulle opprioriteres, og regeringsdeltagelse nedprioriteres.

Centrum-Demokraterne havde tradition for først at meddele, hvem de ville pege på som statsminister, når valget var udskrevet. Derfor var det overraskende, at Peter Duetoft allerede den 4. februar i TV sagde, at partiet ville pege på en borgerlig regering, fordi den siddende regering havde indgået for mange forlig med venstrefløjspartierne. Selvom udtalelsen fik støtte fra flere folketingsmedlemmer og partimedlemmer, var partileder Mimi Jakobsen ikke enig i udmeldingen. Traditionen skulle fastholdes, og derved blev det. Den formelle beslutning ville først blive taget ved valgudskrivelsen, hvor også partiets betingelser ville blive bekendtgjort, akkurat som det havde været tilfældet forud for valget i 1998.

Peter Duetofts utidige udmeldingen fik dog Anders Fogh Rasmussen til omgående at gentage, at hvis Centrum-Demokraterne pegede på en borgerlig regering, skulle partiet også have et tilbud om at deltage i den. Firkløverets gendannelse var stadig Venstres politik. Det fik til gengæld Pia Kjærsgaard til den 11. februar ligeledes at gentage, at hvis Dansk Folkeparti alene fik et flertal med Venstre og Det Konservative Folkeparti, og Anders Fogh Rasmussen så alligevel ville vælge at danne regering med Centrum-Demokraterne og Kristeligt Folkeparti, så ville Dansk

Folkeparti spænde ben for den konstruktion. Det var ikke en tom trussel, tilføjede hun for en sikkerheds skyld.

Halvåret sluttede med, at regeringen til fulde opfyldte sit løfte fra debatten den 15. maj om at være rundhåndet over for amterne og kommunerne. Det fremgik klart og tydeligt af den aftale regeringen indgik med dem den 15. juni. Det omfattende og teknisk komplicerede aftaleområde skal ikke gengives her. Hovedpointen var, at amter og kommuner stort set fik, hvad de ønskede. Udgiftsstigningerne til kommunerne skulle bruges til blandt andet forbedringer af børnepasningen, folkeskolens indhold og bygninger, omsorg og pleje af ældre, integration af flygtninge og til hjælp af utilpassede børn og unge. For amternes vedkommende var udgiftsstigningen øremærket til nedbringelse af ventelisterne på sygehusene samt en forbedret indsats over for en række sygdomme.

Med indgåelsen af denne aftale kunne det blive meget vanskeligt for regeringen i efterårets finanslovsforhandlinger at opretholde sin målsætning om, at de samlede offentlige udgifter kun måtte vokse med én procent i 2002. Skulle dette mål opretholdes, ville det betyde en så stram finanslov, at det kunne blive meget vanskeligt at opnå et kompromis herom forud for et valg. Således tilkendegav både Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten, at én procents målsætningen ikke var hellig for dem. Derfor pegede flere og flere iagttagere på, at det tydede på et valg til september. Aftalen med amterne og kommunerne var jo heller ikke just et ringe kort at have på hånden, når Socialdemokratiet skulle overbevise vælgerne om, at det virkelig gjorde meget for at gennemføre forbedringer på centrale velfærdspolitiske områder. Af den grund var det derfor også vanskeligt for Venstre at gå imod aftalen. Partiet stemte da også for i finansudvalget den 27. juni, trods de samfundsøkonomiske betænkeligheder det hav-

de. Betænkkeligheder som i øvrigt også Det Radikale Venstre delte.

Samarbejds- og konfliktmønsteret i Folketinget var ikke blevet ændret i løbet af dette halvår i forhold til det, der var ved udgangen af 2000. Hovedkonfliktlinien i den politiske debat gik stadig på, om det kommende valg skulle føre til en af Poul Nyrup Rasmussen ledet regering eller til en af Anders Fogh Rasmussen ledet regering. Trods den debat der var i Det Radikale Venstre om det politisk formålstjenlige i på sigt at fortsætte samarbejdet med Socialdemokratiet, lå det dog helt fast, at de to partier gik til det forestående valg med henblik på at fortsætte regerings-samarbejdet. Det lå også klart, at Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten ville støtte en sådan regering. Selvom deres politiske krav til regeringen var blevet skærpet på det sidste, var erfaringerne fra den forløbne valgperiode dog, at det var muligt at nå til kompromiser, selv på områder der normalt ikke havde omfattet venstrefløjen, som eksempelvis finanslove og skattelove (Pinsepakken).

Der var heller ikke meget tvivl om, at Centrum-Demokraterne, Kristeligt Folkeparti, Det Konservative Folkeparti og Dansk Folkeparti ville pege på Anders Fogh Rasmussen som statsminister. Derimod var der stadig tvivl om, hvilken regering han skulle stå i spidsen for. Det usikre bestod i, hvorledes Venstre ville håndtere det strategiske dilemma, partiet var spændt ud i mellem at søge firkløverregeringen genetableret, eller at stile efter det rene borgerlige flertal bestående af Venstre, Det konservative Folkeparti og Dansk Folkeparti, hvor centerpartiernes støtte ville være overflødig. Venstres officielle politik var at søge firkløveret dannet, men Dansk Folkeparti vedblev med at erklære, at

det under ingen omstændigheder ville støtte en borgerlig regering, som Centrum-Demokraterne var medlem af. Men ville partiet, når det kom til stykket forhindre dannelsen af en borgerlige regering, hvis det ikke fik sin vilje – således som det havde været tilfældet med Fremskridtspartiet i 1975 – eller ville partiet se sig tvunget til affinde sig med situationen og acceptere en ny firkløverregering? Valget kunne blive afgørende for, hvorledes det i parlamentarisk henseende stadigt uprøvede Dansk Folkeparti ville placere sig, og hvilken rolle det agtede at spille i dansk politik. Og omvendt, ville Centrum-Demokraterne, hvis valget resulterede i det rene borgerlige flertal, fortsat pege på Anders Fogh Rasmussen? Venstres leder stod i en noget mere vanskelig situation end Socialdemokratiets leder.

Meningsmålingerne viste, at Socialdemokratiet gradvist havde halet ind på Venstres forspring. De viste også, at hospitaler og sundhedsvæsen, lov og orden, flygtninge og indvandrerspørgsmål, ældrepleje, skat og socialpolitik var de emner vælgerne ville lægge vægt på, når de skulle tage stilling til, hvilket parti de ville stemme på. Det var også de temaer, der havde præget halvårets debat mellem partierne. De politiske skillelinjer var dermed klarlagt, valgtemaerne præsenteret og valgmaskinerne sat i alarmberedskab. Nu manglede blot en valgdato. At der skulle være kommunalvalg til november var givet. Det, som alle havde en mere eller mindre kvalificeret mening om, men som ingen til gengæld ikke vidste noget om, var, om folketingsvalget ville komme før eller efter kommunevalget.

Manuskriptet afsluttet 19. juli 2001.